ОБЩЕСТВЕННЫЕ НАУКИ

УДК 347.6
DOI 10.33514/1694-7851-2024-4-49-56

Бакеева Б.З.
тарых илимдеринин кандидаты, доцент
И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети
Бишкек ш.
bermet_bakeeva@mail.ru
Тургуналиева А.Ш.
магистрант
И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети
Бишкек ш.
aigerim_turgunalieva@icloud.com

ҮЙ-БҮЛӨНҮН ТҮЗҮЛҮШҮНҮН УКУКТУК ЧЕНЕМДЕРИ

Аннотация: Үй-бүлө коомдун негизги институту болуп саналат жана анын өнүгүшүндө өзгөчө маанилүү ролду ойнойт. Көптөгөн өлкөлөрдөй эле Кыргызстанда үй-бүлө түзүү маселелери мыйзам менен жөнгө салынат. Төмөндөгү макалада, Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө кодексинин нике жана үй-бүлөлүк мамилелердин укуктук негиздерин, ошондой эле үй-бүлө мүчөлөрүнүн укуктарын жана милдеттеринин негизинде, үй-бүлөнүн түзүлүшүнүн укуктук ченемдери жана алардын азыркы мезгилдеги коомдогу орду талдоого алынган.

Кыргызстандагы үй-бүлө мыйзамдары үй-бүлө мүчөлөрүнүн укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоону камсыздайт. Үй-бүлөлүк укуктун негизги жоболорун билүү адамдарга бекем жана бактылуу үй-бүлөлөрдү курууга мүмкүндүк берет. Ошону менен бирге, Кыргыз коомунун негизин түзгөн үй-бүлө институту, ошол коомго тиешелүү болгон социумдун өнүгүшүндө маанилүү ролду ойнойт. Башка мамлекеттердегидей эле, Кыргызстанда үй-бүлө эле эмес, үй-бүлөө куруу маселелери да мыйзам менен жөнгө салынат. Бул макалада учурдагы Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө кодекси нике жана үй-бүлөлүк мамилелердин укуктук негиздерин, ошондой эле үй-бүлө мүчөлөрүнүн укуктарын жана милдеттерин аныктайт деп баса жогоруда белгилегендей, Кыргызстанда да ар кандай негизги үй-бүлө формалары талданды.

Негизги сөздөр: Кыргызстан, үй-бүлө, кодекс, мыйзам, нике, коом, жубай, ата-эне, бала, зомбулук, кризис.

Бакеева Б.З.
кандидат исторических наук, доцент
Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева
г. Бишкек
bermet_bakeeva@mail.ru
Тургуналиева А.Ш.
магистрант
Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева
г. Бишкек
aigerim_turgunalieva@icloud.com

ПРАВОВЫЕ НОРМЫ СОЗДАНИЯ СЕМЬИ

Аннотация: Семья является основным институтом общества и играет особо важную роль в его развитии. Как и во многих странах, вопросы создания семьи в Кыргызстане регулируются законодательством. В данной статье анализируются, на основе правовых основ брачно-семейных отношений Семейного кодекса Кыргызской Республики, а также прав и обязанностей членов семьи, правовых норм устройства семьи и их места в обществе Кыргызской Республики в настоящее время.

Семейное законодательство в Кыргызстане обеспечивает защиту прав и интересов членов семьи. Знание основных принципов семейного права позволяет людям строить крепкие и счастливые семьи. При этом институт семьи, составляющий основу кыргызского общества, играет важную роль в развитии общества, принадлежащего этому обществу. Как и в других странах, в Кыргызстане не только семья, но и вопросы создания семьи регулируются законом. В данной статье действующий Семейный кодекс Кыргызской Республики определяет правовые основы брачно-семейных отношений, а также права и обязанности членов семьи, анализируются различные основные формы семьи в Кыргызстане.

Ключевые слова: Кыргызстан, семья, кодекс, закон, брак, общество, супруги, родители, ребенок, насилие, кризис.

Bakeeva B.Z.
Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Kyrgyz State University named after I. Arabaev
Bishkek c.
bermet_bakeeva@mail.ru
Turgunalieva A.Sh.
Master's student
Kyrgyz State University named after I. Arabaev
Bishkek c.
aigerim_turgunalieva@icloud.com

LEGAL STANDARDS FOR CREATING A FAMILY

Abstract: The family is the main institution of society and plays a particularly important role in its development. As in many countries, issues of starting a family in Kyrgyzstan are regulated by law. This article analyzes, on the basis of the legal foundations of marriage and family relations of the Family Code of the Kyrgyz Republic, as well as the rights and responsibilities of family members, the legal norms of family structure and their place in the society of the Kyrgyz Republic at the present time.

Family legislation in Kyrgyzstan ensures the protection of the rights and interests of family members. Knowledge of the basic principles of family law allows people to build strong and happy families. At the same time, the institution of family, which forms the basis of Kyrgyz society, plays an important role in the development of the society belonging to this society. As in other countries, in Kyrgyzstan not only the family, but also the issues of creating a family are regulated by law. In this article, the current Family Code of the Kyrgyz Republic defines the legal basis of marriage and

family relations, as well as the rights and responsibilities of family members, and analyzes the various main forms of family in Kyrgyzstan

Key words: Kyrgyzstan, family, code, law, marriage, society, spouses, parents, child, violence, crisis.

Үй-бүлө – коомдун негизи болгондуктан, Кыргызстанда үй-бүлөлүк мамилелерди жөнгө салуучу кеңири мыйзамдар да бар экендиги таң калыштуу эмес. Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө кодекси никеге туруу, ажырашуу, ата-эне болуу, алимент өндүрүү, жубайлардын ортосундагы мүлктүк мамилелерди жана үй-бүлөгө тиешелүү башка маселелерди жөнгө салуучу негизги мыйзам болуп саналат [8].

Үй-бүлө кодексине ылайык Кыргызстанда үй-бүлө мыйзамдары төмөнкү принциптерге негизделет:

• Никенин ыктыярдуу болуу принциби: Нике аял менен эркектин ыктыярдуу макулдугу менен түзүлөт.

• Жубайлардын ортосундагы теңчилик: Жубайлар үй-бүлөдө жана коомдо бирдей укуктарга жана милдеттерге ээ.

• Балдардын кызыкчылыктарынын артыкчылыктары: Жубайлар өз укуктарын жана милдеттерин ишке ашырууда балдарынын кызыкчылыктарын жетекчиликке алууга тийиш.

• Үй-бүлөнү мамлекет тарабынан коргоо: Мамлекет үй-бүлөнү, энеликти жана баланы коргоону камсыз кылат.

1. Биз мисалга алуу менен кененирээк маалымат бере турган болсок албетте, ыктыярдуу нике принциби Кыргызстандын үй-бүлө мыйзамдарынын негизги принциби болуп саналат. Демек, нике аял менен эркектин ыктыярдуу макулдугу менен гана түзүлөт. Эч ким зордук-зомбулук, кысым көрсөтүү же башка мыйзамсыз аракеттер менен коркутуу менен никеге турууга мажбурланышы мүмкүн эмес.

2. Ал эми экинчи принцип болгон жубайлардын тең укуктуулугу Кыргызстандагы үй-бүлө мыйзамдарынын негизги принциптеринин бири. Бул үй-бүлөдө жубайлардын, аялдын да, эркектин тең укуктары жана милдеттери бирдей экенин билдирет.

Белгилей кетчү нерсе, жубайлардын тең укуктуулук принциби жубайлардын ортосундагы милдеттерди катуу бирдей бөлүштүрүү керек дегенди мүмкүнчүлүгүнө, каалоосуна жана каалоосуна жараша жекече болушу мүмкүн.

3.Балдардын кызыкчылыктарынын артыкчылыктуу принциби Кыргызстандагы үй-бүлө мыйзамдарынын негизги принциптеринин бири болуп саналат. Бул үй-бүлөгө байланыштуу кандайдыр бир чечим кабыл алууда жубайлар биринчи кезекте балдарынын кызыкчылыгын эске алышы керек дегенди билдирет.

4. Үй-бүлөнү мамлекет тарабынан коргоо Кыргызстандагы үй-бүлө саясатынын маанилүү аспектиси болуп саналат. Мамлекет үй-бүлө институтун бекемдөөгө кызыкдар, анткени ал коомдун негизи болуп саналат жана балдарды тарбиялоодо жана алардын бакубат жашоосун камсыз кылууда маанилүү роль ойнойт.

Айта кетчү нерсе, үй-бүлөнү коргоо бир гана мамлекеттин эмес, бүтүндөй коомдун милдети. Ар бирибиз өз үй-бүлөбүзгө жана жамааттарыбыздагы үй-бүлөлөргө боорукер жана колдоо көрсөтүү менен үй-бүлөнү бекемдөөгө салым кошо алабыз.

Бул принциптердин бири-бири менен байланышкандыгын жана бири-бирин толуктап турганын белгилей кетүү маанилүү. Бул принциптерди сактоо бекем жана бактылуу үй-бүлөлөрдү түзүүгө, ошондой эле бүтүндөй үй-бүлө институтун бекемдөөгө өбөлгө түзөт.

Кыргызстандагы үй-бүлө мыйзамдары үй-бүлө мүчөлөрүнүн укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоону камсыздайт. Үй-бүлөлүк укуктун негизги жоболорун билүү адамдарга бекем жана бактылуу үй-бүлөлөрдү курууга мүмкүндүк берет.

Кыргыз коомунун негизин түзгөн үй-бүлө институту, ошол коомго тиешелүү болгон социумдун өнүгүшүндө маанилүү ролду ойнойт. Башка мамлекеттердегидей эле, Кыргызстанда үй-бүлө эле эмес, үй-бүлөө куруу маселелери да мыйзам менен жөнгө салынат. Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө кодекси нике жана үй-бүлөлүк мамилелердин укуктук негиздерин, ошондой эле үй-бүлө мүчөлөрүнүн укуктарын жана милдеттерин аныктайт деп баса жогоруда белгилегендей, Кыргызстанда да ар кандай негизги үй-бүлө формалары бар.

Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө кодексине (КР ҮК) ылайык өлкөдө үй-бүлөнүн төмөнкүдөй формалары таанылат [6]:

1. Толук үй-бүлө – эки ата-энеден (эркек жана аял) жана алардын жалпы же асырап алынган балдарынан турган үй-бүлө. Үй-бүлөнүн бул формасы Кыргызстанда салттуу жана эң кеңири таралган деп эсептелет.

2. Толук эмес үй-бүлө – бир ата-энеден (энеси же атасынан) жана анын балдарынан турган үй-бүлө. Толук эмес үй-бүлөлөр ажырашуу, жубайлардын биринин өлүмү же никесиз баланын төрөлүшү сыяктуу бир катар себептерден улам пайда болушу мүмкүн. Албетте, мындай үй-бүлөлөр мамлекеттик жана коомдук уюмдар тарабынан, толук эмес үй-бүлөлөргө колдоо көрсөтүп, аларга социалдык кепилдиктерди жана жеңилдиктерди беришет.

3. Бир жыныстуу үй-бүлө – никени каттаган бир жыныстагы эки адамдан турган үй-бүлө формасы. 2023-жылы КР ҮКсына бир жыныстуу никелерди жана үй-бүлөлөрдү таануу боюнча өзгөртүүлөр киргизилген. Азыркы күндө бир жыныстуу үй-бүлөлөрдү таануу кыргыз коомчулугунда талкуунун предмети катары таанылып жалпы коомчулуктагы карама-каршылыктар менен коштолуп келет [7].

Жогорудагы, Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө кодексине (КР ҮК) ылайык өлкөдө үй-бүлөнүн биринчи формуласына тиешелүү болгон толук үй-бүлө формуласы, эки ата-энелүү үй-бүлө жана бул Кыргызстанда үй-бүлөнүн салттуу формасы болуп эсептелет жана терең тарыхый тамырларга ээ.

Эки ата-энеден турган үй-бүлө балдарды тарбиялоодо, аларга сүйүү, камкордук жана колдоо көрсөтүүдө маанилүү роль ойнойт. Мамлекет жана коом тарабынан эки ата-энелүү үй-бүлөлөргө колдоо көрсөтүлүп, аларга ар кандай социалдык кепилдиктер жана жеңилдиктер берилет. Толук үй-бүлө балдар үчүн туруктуу жана колдоочу чөйрөнү камсыздай алат, бул алардын эмоционалдык, социалдык жана интеллектуалдык өнүгүүсүнө салым кошо алат.

Толук ата-энелүү үй-бүлөдө тарбияланган балдар өздөрүнүн гендердик ролдорун өнүктүрүүгө жардам бере турган, апасынын да, атасынын да жүрүм-турум үлгүлөрүн байкоого мүмкүнчүлүк алышат жана үй-бүлө мүчөлөрү үчүн күч жана таандыктык сезимин камсыздай алат, бул аларга кыйынчылыктарга туруштук берүүсүнө жана кыйынчылыктар менен күрөшүүгө жардам берет [10].

Албетте , ошол эле учурда эки ата-энелүү үй-бүлөлөрдүн баары бирдей эмес: ар бир үй-бүлө уникалдуу жана өзүнүн күчтүү жактары жана кыйынчылыктары бар.

Себеби, ар бир үй-бүлөнүн өз баалуулуктары, каада-салттары жана принциптери болушу мүмкүн жана үй-бүлөлөр ар кандай турмуштук кыйынчылыктарга жана мүмкүнчүлүктөргө туш болушу мүмкүн.

Мисалы, Кыргызстандын аймагындагы толук үй-бүлөдөгү милдеттердин ар кандайлыгын айтсак болот. Кээ бир үй-бүлөдөгү проблемаларды талдоодо, диний көз караш менен талдай

турган болсок эркекке көп ыйгарым укуктар берилип, аялзаты баш ийүүчү катары гана мүнөздөлөт. Мындай тыянак диндар кишилердин көз караштары аркылуу эле коомго чагылдырылып жаткан жокпу деген дагы ой пикирлер туулат.

Чынында эле, ислам дининде аялдарга тиешелүү болгон укук-милдеттер, эркектер менен тең экендиги, бирдей экендиги баарыбызга белгилүү. Ислам динин толук изилдеп билген аалым инсандардын, илимий китептердин көз карашы, Куран, сүннөттүн назары, алардын призмасы аркылуу караганда деле үй-бүлөдөгү милдеттерде аял менен эркек бирдей эле укукка ээ. Анткени аялзаты үйдөгү кут, берекет, үйдүн ичиндеги тартиптин, тазалыктын символу катарында, баланы тарбиялоодогу орду да айтылгандыгы буга далил боло алат.

Бирок, буга карабастан көп эле толук үй-бүлөдөгү да маселелер толтура коомубузга чагылдырылып жатат. Мындай мисалды 2021-жылы болгон окуя күйөөсү аялынын мойнуна дөңгөлөк илип сабаган видеонун соцжелелерде жайылышы. Бул окуяда Сузак районунда аялынын мойнуна дөңгөлөк илип кордогон эркектин видеосу аркылуу белгилүү болгон [5].

Бул кылмыш ишин Сузак районунун милициясы териштирип, жыйынтыгында шектүү деп саналган Бек-Абад айылынын 51 жаштагы тургуну сот тарабынан 2 жылга шарттуу түрдө гана кесилген. Бирок ага чейин сабалган аял тосмо арыз жазган.

Албетте мындай мисалдар абдан көп. Зманбап үй-бүлөлөрдөгү жашоо абалына карата учурдагы аялдардын уялчактыгы, айлана- чөйрөдөгүлөр тараптан дайым эле колдоого алынбайт, жана мындай абал ал аялдын тагдырын жана ошол үй-бүлөнүн андан аркы бирге өмүр сүргөн жашоосун улантууда бир канча да кыйынчылыктарды жаратып коюшу да мүмкүн. Ошондуктан, ушундай көйгөйлөр үй-бүлө маселесин чечүүдө көп эле жолу тоскоолдуктарды жаратып жаткандыгы чындык экенин эч ким тана албайт.

Бул боюнча кээ бир ушул теманын алкагында изилдеген да изилдөөчүлөрдүн ой пикири менен макул боло алабыз. Изденүүчү А.Т. Авазбекованын ою боюнча “Кыргыз үй-бүлөсүнүн жашоосунда, көбүнчө эркек чечим кабыл алып, ал эми аял билгичтик менен өз салымын кошууну билген, коллективисттик маданият басым кылат. Үй-бүлөлүк мамилешүүдө аялдын ачык көз карандысыздыгы, өзүнө ишенгендиги үй-бүлөдө дайым эле жагымдуу боло бербейт. Кызганчактык ишенбестикке, жубайлар мамилесине терс таасир эткен шектүүлүккө алып келет. Бийик сезимде кызганчактык болсо да, сүйүктүү кишиңе көрсөткөн камкордук жана ишеним менен ал жөнгө салынып турат, берилген жөндөм кээ бир аялдарда жок. Үй-бүлөдө тыкандык, оор басырыктык, жалпы кабыл алган нормаларды эсепке алуу керек, себеби карама-каршы инсандык өзгөчөлүктөр айлана- чөйрөдөгүлөрдүн агрессиясын чакырат жана конфликтик абалга алып келет” [1] – деп баса белгилеген.

Толук үйбүлөдөгу болуп жаткан түшүнбөстуктөр көбүн эсе аялга карата зомбулуктун күчөшү жана ошол аялдын жабыркашы жана ошондой эле мыйзамдын толук кандуу иштебеши жана башка толгон токой мисалдар эч кандай жыйынтык бербей келет.

Экинчи формуласы Кыргызстандагы толук эмес үй-бүлө формуласы эсептелет. Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө кодексине ылайык, толук эмес үй-бүлө деп ата-эненин биринен (эне же ата) жана анын балдарынан турган үй-бүлө таанылат. Мунун башкы себептеринин бири жырашуу – Кыргызстанда толук эмес үй-бүлөлөрдүн эң көп тараган себеби ажырашуу болуп саналат. Экинчи себеби жубайлардын биринин өлүмү – Ата-энесинин биринин өлүмү да толук эмес үй-бүлөнүн түзүлүшүнө алып келиши мүмкүн. Үчүнчү себеби никесиз балалуу болуу – никесиз балалуу болуу барган сайын көнүмүш болуп баратат, бул толук эмес үй-бүлөлөрдүн санынын көбөйүшүнө шарт түзөт. Албетте, мындан башка да себептери да бар,

мисалы, ата-эненин биринин үй-бүлөдөн чыгып кетиши, ата-энелик укуктан баш тартышы же ата-энелик укуктан ажыратылышы мүмкүн.

Толук эмес үй-бүлөлөр эки ата-энеси бар үй-бүлөлөргө караганда каржылык кыйынчылыктарга көбүрөөк дуушар болушат. Дүйнөнүн башка көптөгөн өлкөлөрүндөгүдөй эле Кыргызстанда да толук эмес үй-бүлөлөргө караганда каржылык кыйынчылыктарга көбүрөөк дуушар болушары белгилүү. Анын себеби кирешенин төмөндүгү: жалгыз бой ата-энелер көп учурда эки ата-энеси бар үй-бүлөлөргө караганда төмөн кирешеге ээ.

Толук эмес үй-бүлөлөрдүн балдарына ар тараптан колдоо көрсөтүү керек, мисалы, ачык баарлашуу: Ата-энелер балдары менен алардын сезимдери жана тынчсыздануулары жөнүндө ачык айтышы керек.

Эмоционалдык колдоо: Балдар ата-энелеринин эмоционалдык колдоосуна жана ынандыруусуна муктаж. Үй бүлөдө баланы багуу жаатында да баланы багуу анын эмоционалдык-эрктүү чөйрөсү, өзгөчө өнүгүү деңгээлинде жүрүп жаткан ой жүгүртүүсү мектепке чейинки баланын аң-сезимин калыптандыруу үчүн негиз болуп саналат, деп белгилейт психология илимдеринин кандидаты окумуштуу К.М. Кожогелдиева өзүнүн макаласында [3].

Албетте, мындай учурларда, балдар эмоциялары менен күрөшө албай жатса, терапевттен же кеңешчиден кесиптик жардам издөө пайдалуу болушу мүмкүн.

Бирок, толук эмес үй-бүлөлөрдүн балдарынын баары эле эмоционалдык кыйынчылыктарга дуушар боло бербейт. Жалгыз ата-энелүү үй-бүлөлөрдүн көптөгөн балдары өсүп-өнүгүшүп, жакшы тарбияланган чоң кишилерге айланышкандыгы да коом далилдеп турат.

Дүйнөнүн башка көптөгөн өлкөлөрүндөгүдөй эле Кыргызстанда да жалгыз бой үй-бүлөлөр социалдык стигмага жана дискриминацияга туш болушу мүмкүн.

Кыргызстанда бардык эле адамдар толук эмес үй-бүлөлөрдү каралоо же басмырлоо эмес. Көптөр толук эмес үй-бүлөлөрдү түшүнүп, колдоп да жатышат, мисалы, позитивдүү өзгөрүүлөр, биргелешкен аракеттер ж.б.

Мындан сырткары, мамлекет тарабынан толук эмес үй-бүлөлөргө ар кандай социалдык кепилдиктер жана жеңилдиктер аркылуу колдоо көрсөтөт, мисалы, балдарга жөлөкпул, салык жеңилдиктери, субсидияланган бала багуу мүмкүнчүлүгү. Андан сырткары, көптөгөн бейөкмөт уюмдар ошондой эле толук эмес үй-бүлөлөргө жардам көрсөтүп, консультацияларды, финансылык жардамдарды жана башка кызматтарды көрсөтүшөт. Мындан башка дагы үй-бүлө тармагы да колдоо көрсөтүп келет. Аталган үй-бүлөлүк тармак эмоционалдык колдоо, балдарды багуу жана практикалык жардам көрсөтүү аркылуу толук эмес үй-бүлөлөрдү колдоодо маанилүү ролду ойной алат.

Үй-бүлө укугу – үй-бүлөнү, башкача айтканда, никеден, кандаштыктан жана балдарды үй-бүлөгө тарбиялоо үчүн кабыл алуудан келип чыккан адамдардын жеке жана өндүрүштүк мүлктүк мамилелерин жөнгө салуучу укуктук ченемдердин жыйындысы [2].

Нике – бул үй-бүлөнү түзүүгө жана өз ара укуктарды жана милдеттерди түзүүгө багытталган аял менен эркектин мыйзамдуу түрдө жол-жоболоштурулган эркин жана ыктыярдуу союзу.

Сүйүү сезимине, чыныгы достукка жана урматтоого – үй-бүлө куруунун моралдык принциптерине негизделет. Никени юридикалык каттоо аны каттоодон турат. Мыйзамга ылайык, белгиленген тартипте катталган нике гана жубайлардын укуктарын жана милдеттерин пайда кылат.

Никени каттоо эл депутаттарынын райондук, шаардык (шаарлардагы) Советтеринин аткаруу комитеттеринин жарандык абалдын актыларын жазуу бөлүмдөрүндө жана поселкалык жана айылдык (айылдык жерлерде) Советтеринин аткаруу комитеттеринде жүргүзүлөт. Никени башка орган каттай албайт. Мында ал никенин пайда болушу менен мыйзам менен байланышкан укуктарды жана милдеттерди пайда кылбайт.

Динге ишенгендер нике кыюунун диний жөрөлгөсүн жасоону өздөрүнө зарыл деп эсептешет. Бирок мындай ырым-жырымдын эч кандай юридикалык мааниси жок. Чиркөө үйлөнүү никенин каттоону алмаштыра албайт. Никени каттоого мамлекет да, коом да, жарандар да кызыкдар. Никени каттоо аны түзүүнүн шарттарын милдеттүү түрдө сактоону камсыз кылат; Ошондой эле жубайлардын жана никеден төрөлгөн балдардын жеке жана мүлктүк укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоо максатында жүргүзүлөт. Нике тууралуу күбөлүк никенин катталгандыгын тастыктайт.

Нике никеге турууну каалаган адамдар мамлекеттик ЗАГС органына арыз бергенден кийин бир ай өткөндөн кийин түзүлөт. Бирок, белгилей кетүү керек, мыйзам никеге туруу үчүн шарттарды жана аны түзүүгө тоскоолдуктарды белгилейт. Никенин мыйзамдуу күчкө ээ болушу үчүн никенин шарттарын сактоо зарыл. Никени каттоонун шарты никеге турган адамдардын өз ара макулдугу жана алардын нике курагына жетүүсү [4].

Никеге турган адамдардын өз ара макулдугу эркек менен аялдын ыктыярдуу жана эркин биригүүсү болуп саналган никенин маңызы менен алдын ала аныкталат.

Нике курагы бойго жеткен курак менен чектелет – 18 жаш. Бул убакта адамдар физикалык, интеллектуалдык жана акыл-эс жактан жетилгендикке жетет. Мыйзам никеге туруу үчүн минималдуу жашты белгилейт, бирок никеге туруу үчүн эң жогорку куракты белгилебейт.

Нике курагы кыскартылышы мүмкүн, бирок эки жылдан ашпоого (16 жаш) жана өзгөчө учурларда гана: жашы жете элек баланын кош бойлуулугу, баланын төрөлүшү, аскерге чакыруу. аскердик кызмат үчүн жана башкалар [9].

Жалпылап айтсак, Кыргызстанда үй-бүлөнү түзүүнүн укуктук нормалары үй-бүлө мүчөлөрүнүн укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоого, үй-бүлөлүк мамилелердин туруктуулугун камсыз кылууга жана үй-бүлө институтун бекемдөөгө багытталган. Мамлекет тарабынан корулуп жаткан камкорчулук же үй-бүлө институтун түзүүдөгү жасаган аракеттери албетте жетишсиз. Үй-бүлөөнүн бекем сакталышы жана анын түбөлүктүүлүгү ар бир адамдын аң-сезимине анын коомдогу жана үй-бүлө аренасындагы жоопкерчилигине байланыштуу сакталат же бузулат. Ошондуктан, азыркы заманбап Кыргызстандын коомдогу социумдары үй-бүлө укугун туура пайдалана билүү менен келечекке карай бекем кол кармашып жол улантса албетте жакшы жыйынтыктар жаралмагы шексиз.

Колдонулган адабияттардын тизмеси:

1. Авазбекова А.Т. Зомбулук түшүнүгүнүн маңызы // Вестник КГУ им. И Арабаева. – 2022. – спец. выпуск Сборник магистрантов – С. 6-10
2. Беляков А. М. Вопросы советского семейного права в судебной практике. – М., 1989.
3. Кожогелдиева К.М. Психолого – педагогические условия в логопедической работе. // Вестник КГУ им. И Арабаева. – 2021. – Вып. 1 – С. 293-296
4. Семейный кодекс Кыргызской Республики. Статья 14. https://cbd.minjust.gov.kg/1327/edition/1163855/ru
5. Аялынын моюнуна дөңгөлөк илип сабаган күйөө https://www.bbc.com/kyrgyz/articles/c5n13g7xdl9o

6. Семейный кодекс Кыргызской Республики: https://cbd.minjust.gov.kg/1327/edition/1163855/ru
7. Ассоциация юридических клиник Кыргызстана: https://www.alc.kg/
8. СЕМЕЙНЫЙ КОДЕКС КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ. https://cbd.minjust.gov.kg/1327/edition/1163855/ru
9. СЕМЕЙНЫЙ КОДЕКС КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ. Статья 12. https://cbd.minjust.gov.kg/1327/edition/1163855/ru
10. Айтымбетова Д.А. Азыркы жаштарды үй-бүлөлүк мамилелерге даярдоонун психологиялык-педагогикалык шарттары. https://jarchy.arabaev.kg/admin-admin/fotogalere/1682332783_2040ad2c90851ca0ca0886e556258802.pdf

Рецензент: тарых илимдеринин кандидаты, доценттин м.а. Алыкулова Г.К.